

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av bedömning och betygsättning vid den kommunala grundskolan Öllsjöskolan i Kristianstads kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Öllsjöskolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan under hösten 2013¹. Granskningen vid Öllsjöskolan i Kristianstads kommun ingår i detta projekt.

Öllsjöskolan besöktes den 3-5 september 2013. Ansvariga inspektörer har undervisningsråden Anna Wide och Bo Jersenius varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av bedömning och betygssättning i grund- och gymnasieskolan genomförs i totalt 14 kommunala och 9 fristående skolor. Dessa har valts ut bland skolor som ingår i omrätningsomgång fyra (Skolinspektionens omrättning av nationella prov gjordes 2012 för fjärde gången som en del av ett regeringsuppdrag). De 32 grundskolor och 14 gymnasieskolor med störst avvikelse mellan nationella prov och betyg (i något av ämnena engelska, matematik eller svenska) har utgjort ett första urval. Bland dessa har sedan de 16 grundskolor och 7 gymnasieskolor valts som har störst avvikelse i omrättningen.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda verksamhetsrapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

¹ För information om Skolinspektionens kvalitetsgranskningar, se www.skolinspektionen.se

Bakgrundsuppgifter om Öllsjöskolan

Allmänt om skolan

Öllsjöskolan är en grundskola med 450 elever från förskoleklass till och med årskurs 9. I varje årskurs finns två parallella klasser. Skolan är uppdelad i två självständiga skolenheter, en för förskoleklass till och med årskurs 6 och en för årskurserna 7-9. Skolenheten för äldre elever har funnits i tre år och är nu inne på sitt fjärde läsår. I denna skolenhet finns 154 elever varav 58 går i årskurs 9 under innevarande läsår.

Skolenheten leds av en rektor. Till sin hjälp har han arbetslagsledare som han träffar varje vecka bland annat för arbete med skolutveckling. Det finns också en lärare som är ansvarig för implementering och användande av det it-system kommunen köpt in, Edwise.

Betygsstatistik för skolan

Enligt skolans lokala betygsstatistik för vårterminen 2013 nådde 96,6 procent av eleverna kunskapskraven i ämnet engelska, 100 procent kunskapskraven i ämnet matematik samt 100 procent kunskapskraven i ämnet svenska. Detta år gick 29 elever i årskurs 9.

Nationell statistik över skolans resultat i jämförelse med riket för tidigare år framgår av nedanstående tabell:

År	Engelska		Matematik		Svenska		Nått målen i alla ämnen	
	Öllsjöskolan	Riket	Öllsjöskolan	Riket	Öllsjöskolan	Riket	Öllsjöskolan	Riket
2012	95,5	93,7	95,5	91,2	95,5	97,1	77,3	77,4
2011	95,0	93,9	90,0	91,4	98,3	97,1	81,7	77,3

Andel elever som nått målen/kunskapskraven i ämnena engelska, matematik respektive svenska samt andelen elever som nått målen i samtliga ämnen vid Öllsjöskolan i jämförelse med motsvarande andel i riket.

(Källa: Skolverket)

Eftersom skolan hittills bara haft tre årskurser som gått ur årskurs 9 finns inte tidigare betygsstatistik att tillgå. Antalet elever som gick ur årskurs 9 vårterminen 2012 var enbart 22 stycken. Det medför att varje elev det året ger ett relativt stort utslag i statistiken.

Det genomsnittliga meritvärdet år 2012 var vid skolan 212,5 och i riket 211,4.

Jämförelse betyg – nationella prov

Enligt skolans sammanställning av resultat på nationella prov för aktuella ämnen vårterminen 2013 når 96,6 procent av eleverna ett godkänt provresultat i

ämnet engelska, 100 procent i ämnet matematik och 100 procent i ämnet svenska. 10,3 procent av eleverna får ett lägre slutbetyg i ämnet engelska i förhållande till sitt resultat på de nationella proven medan 3,4 procent får ett högre slutbetyg. Motsvarande siffror för ämnet matematik är att 6,9 procent får ett lägre respektive 38 procent får ett högre slutbetyg och för ämnet svenska får 6,9 procent ett lägre respektive 20,7 procent ett högre slutbetyg.

Nationell statistik över andelen elever med högre respektive lägre slutbetyg i förhållande till resultat på nationella prov i jämförelse med riket för tidigare år framgår av nedanstående tabell:

År/Ämne	Engelska				Matematik				Svenska			
	Öllsjöskolan		Riket		Öllsjöskolan		Riket		Öllsjöskolan		Riket	
	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö	Lä	Hö
2012	5,0	20,0	6,1	7,8	0	68,4	0,7	25,6	0	20	6,0	14,6
2011	12,5	0	8,0	7,1	3,6	26,8	1,0	27,4	7,3	12,7	6,4	15,9

Andel elever med lägre respektive högre slutbetyg årskurs 9 i förhållande till resultat på nationella prov vid Öllsjöskolan i jämförelse med motsvarande andelar i riket. (Källa: Skolverket)

Av den nationella statistiken samt av skolans egna uppgifter för 2013 framkommer att de aktuella åren har det varit en hög andel elever som fått högre slutbetyg än betyg vid nationella prov främst i ämnet matematik men även i ämnet svenska. I ämnet engelska fick en betydande andel elever högre betyg 2012 medan det såväl 2011 som 2013 var fler elever som fick lägre betyg än resultatet vid nationella prov i ämnet.

Skolinspektionens omrättning

Öllsjöskolan har ingått i det urval skolor av vilka Skolinspektionen omrättat nationella prov. I Öllsjöskolans fall är det nationellt prov i matematik för årskurs 9 som omrättats. Omrättningsresultat i relation till den ursprungliga rättningen redovisas på delfrovnivå. För att ta del av Skolinspektionens omrättning se:

<http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Central-rattning-av-nationella-prov/>

Resultat

1. Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?

1.1 Använder läraren kontinuerligt formativ bedömning² för att stärka elevernas kunskapsutveckling?

Här undersöks om lärarna informerar eleverna om de grunder som tillämpas vid bedömning och betygssättning. Vidare undersöks om lärarna planerar för och genomför kontinuerliga bedömningar av elevernas kunskaper. Om lärarna samtalar med eleverna kring deras kunskapsutveckling och hur de kan påverka sin kunskapsutveckling undersöks också.

I skollag och läroplan finns bestämmelser om hur eleverna och deras vårdnadshavare ska informeras om elevens kunskapsutveckling. Bestämmelserna anger det minimum av tillfällen då eleverna ska ges information.

Av Skolverkets allmänna råd framgår att läraren för egen del redan i planeringen av undervisningen bör identifiera vilka delar av kunskapskraven som bedömningen ska utgå från i det aktuella ämnesområdet och avgöra hur eleverna ska få visa sina kunskaper. Lärarna bör också kontinuerligt ge återkoppling på elevernas arbete och tydliggöra vad som behöver utvecklas vidare.

Av forskning och erfarenhet framgår bland annat att eleverna behöver förstå syftet med undervisningen, känna sig delaktiga i syftet och hur bedömningar görs. Det är gynnsamt att på olika sätt göra eleverna förtrogna med bedömningspraxis genom att låta eleverna bedöma egna och andras arbete. Att eleverna bedömer egna och andras arbeten kan också bidra till att eleverna blir mer förtrogna med hur uppgifter lösts med olika kvalitet.

Allmänt

För att kunna förstå bedömningar av, delta i samtal om och sätta upp mål för sin kunskapsutveckling är det viktigt att varje elev förstår vilka kunskapskraven är och vad undervisningens syfte är. För att underlätta detta har Kristianstads kommun köpt in ett digitalt verktyg, Edwise. Enligt rektor och lärare är tanken att Edwise ska stödja arbetet med att tydliggöra och konkretisera styrdokumentet och synliggöra elevernas kunskapsutveckling. Lärarna har arbetat

² "En bedömningsprocess som kännetecknas av att målen för undervisningen tydliggörs, att information söks om var eleven befinner sig i förhållande till målen och att återkoppling ges som talar om hur eleven ska komma vidare mot målen." Skolverkets stödmaterial 2011 "Kunskapsbedömning i skolan", sid 16.

fram matriser som konkretiserar kunskapskraven med utgångspunkt i kursplanen för respektive ämne. Elever och lärare vid Öllsjöskolan relaterar ofta till dessa matriser i intervjuer. Lärarna går igenom matriserna med varierande frekvens. Det framkommer vid elevintervjuer att det varierar om matriserna förklaras av lärarna på ett sätt så att alla elever verkligen förstår innebörden i matriserna.

Skolan har under några år satsat mycket på utbildning om bedömning. Vid intervjuer med lärarna och rektorn framkommer att de har insikt om vikten av, och engagemang för, arbetet med formativ bedömning för att stödja och synliggöra elevernas kunskapsutveckling. Enligt eleverna varierar det i vilken utsträckning de får formativ bedömning som stödjer dem i kunskapsutvecklingen. En del elever tycker att de bedömningar de får inte är tydliga nog för att de ska förstå vad de behöver utveckla, en del elever säger att de inte får annat än korta tillrop som t ex "okej" eller "bra" och i en del ämnen får eleverna mestadels poäng på uppgifter utan kommentarer om vad de behöver/ kan utveckla. Forskning visar att elever som har inlärningsmål (VAD ska jag utveckla/ lära mig) snarare än prestationsmål (vilket poäng/ betyg ska jag sikta mot) utvecklar djupare och mer användbara kunskaper än elever som främst har prestationsmål³. Skolverkets allmänna råd slår fast att lärare i ledningen av undervisningen kontinuerligt bör ge varje elev konstruktiv återkoppling på hennes eller hans kunskapsutveckling och tydliggöra vad som behöver utvecklas vidare.

Såväl lärare som elever uppger att inte alla elever är aktiva och använder sig av den formativa bedömning som ges via Edwise. Lärare säger att "det är de redan duktiga" som går in där och det finns inte uttalade strategier för hur skolan ska arbeta för att nå alla elever med den formativa bedömningen. Det finns också lärare som säger att de inte har tid att "jaga" de elever som inte tar till sig informationen via Edwise och att eleverna bara är intresserade den halvtimme när de fått betyget annars inte.

Det finns ett uttalat krav från rektorn på skolan att arbetsområden ska presenteras i en lokal planering, kallad "stödstrumpa". Där ska syftet med undervisningen och bedömningsformer anges. Eleverna relaterar ofta till denna som ett sätt att förstå undervisningens syfte och innehåll.

³ Carl Dweck 1999

Engelska

Det finns elever som tycker det är svårt att förstå kunskapskraven trots att läraren gått igenom dem. Den formativa bedömning som ges, och framförallt den som ges på muntliga prestationer, innebär inte att alla elever förstår vad de behöver göra för att nå vidare i sin kunskapsutveckling. Alla elever är heller inte medvetna om den formativa bedömning som ges. Eleverna upplever att de får formativ bedömning avseende skriftliga presentationer men i mindre utsträckning avseende andra bedömnings- och redovisningsformer. Formativ bedömning under arbetets gång bygger i hög utsträckning på att eleverna lägger in sina arbeten i Edwise och där efterfrågar lärarens respons. Enligt både lärare och elever är det många elever som inte använder sig av denna möjlighet.

Matematik

I ämnet matematik är det flertalet av de intervjuade eleverna som inte tycker sig känna till eller förstå kunskapskraven. Återkopplingen består dels av diagnoser som läraren ibland pratar lite om och dels av prov som man får poäng på men som inte alltid ligger till grund för vidare samtal om vad eleven behöver satsa på. På lektioner går läraren runt och talar med eleverna enskilt. Enligt lärare och elever blir det mest att han talar med dem som behöver hjälp på en uppgift, han hinner inte med alla elever. Eleverna upplever detta mer som att läraren hjälper dem att lösa den aktuella uppgiften än som ett sätt för läraren att synliggöra vad eleven behöver utveckla i sitt matematiska tänkande för att nå vidare. I flera av de skriftliga omdömen som Skolinspektionen tagit del av inför besöket vid skolan anges poängresultat på ett matematikprov utan någon tydlig koppling till vad det är som eleverna utifrån dessa resultat behöver utveckla.

Svenska

I ämnet svenska upplever flertalet av de intervjuade eleverna att de får återkommande information om kunskapskraven, men alla har ändå inte förstått vad de innebär. Eleverna har arbetat med Skolverkets stödmaterial med koppling till en novell av Tove Janson "Det osynliga barnet" för att synliggöra vad som menas med olika kvaliteter i ämnet svenska. Eleverna relaterar till detta arbete och menar att det gjort det lättare att förstå kunskapskraven och olika kvaliteter men skulle önska att arbetet fortlevde. Det finns elever som inte vet hur de ska kunna utveckla sina kunskaper trots den formativa bedömning som genomförs. Respons på skriftliga uppgifter bygger i hög utsträckning på att eleverna använder sig av Edwise och lämnar in utkast där som de vill ha respons av läraren på. De elever som använder sig av systemet tycker att de får bra respons som är relevant för att utveckla det aktuella arbetet "jag har använt

mig av återkoppling för två arbeten som jag hade pågående nu. Tycker det fungerar bra att göra så men jag tror inte många använder sig av den möjligheten". De elever som inte använder sig av Edwise tycker sig inte få motsvarande respons på annat sätt. Eleverna upplever att bedömningarna i svenska i hög utsträckning grundar sig på skriftliga uppgifter medan lärare ger flera exempel på att bedömningar också görs på muntliga arbeten. Lärare uttrycker att det är svårt att hela tiden ge formativ bedömning "jag önskar att jag kunde göra en återkoppling efter varje arbete, men det är fortfarande under utveckling".

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla sitt arbete med att tydliggöra och synliggöra för eleverna de grunder som tillämpas vid bedömning och betygssättning. Skolan behöver även undersöka vilka elever det är som använder sig av möjlighet till att få respons via de rutiner skolan i dag har. Därefter behöver skolan se till att samtliga elever får tillgång till det stöd i sin kunskapsutveckling som en kontinuerlig formativ bedömning innebär. Därmed skulle också elevernas möjlighet att höja sina betygsresultat ökas.

1.2 Är kunskapskraven styrande för lärarens bedömning?

Här undersöks hur läraren/skolan arbetar för att lärarens bedömning och betygssättning ska uttrycka i vad mån den enskilde eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns i engelska, matematik respektive svenska och tar utgångspunkt i de ämnesspecifika kunskapskrav som finns för olika betygssteg. Här undersöks också om lärarna samverkar och sambedömer elevarbeten för att öka följsamheten till kunskapskraven och därmed likvärdigheten i bedömning och betygssättning.

Av läroplanen framgår att läraren vid betygssättningen ska utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven.

Av forskning och erfarenhet framkommer att samverkan mellan lärare och att lärare sambedömer elevers arbeten förbättrar förutsättningarna för att bedömningen och betygssättningen ska bli likvärdig.

Allmänt

Lärarna vid Öllsjöskolan har arbetat med att ta fram matriser för att konkretisera kunskapskraven i respektive ämne. Det har enligt lärare och rektor medfört att de flesta är väl förtrogna med de nationella kunskapskraven och hur de ska användas i bedömningar och vid betygssättning. En lärare uttrycker "ele-

verna kan vara bullriga och stökiga men det är inte det jag ska bedöma". Det framkommer dock att det finns lärare som är osäkra på att beskriva de förhållanden som ligger till underlag för bedömning och betygssättningen i sitt ämne. Lärarna arbetar regelbundet i ämnesgrupper med lärare från grundskolans samtliga årskurser där de bland annat diskuterar bedömningsgrunder och i viss utsträckning gör gemensamma bedömningar. Sambedömning förbättrar enligt Skolverket förutsättningarna för att bedömning och betygssättning ska bli likvärdiga. Det varierar mellan ämnena i hur hög utsträckning sambedömningar görs. Eftersom skolan är relativt liten finns det få lärare som arbetar med betygssättning i varje ämne. Lärare upplever att det är svårt att garantera likvärdigheten i betygssättningen inom skolan. Den sambedömning som sker mellan lärare genomförs enligt dem i hög utsträckning på eget initiativ trots att förutsättningar givits i form av ämnesgruppsmöten varannan vecka. Flera lärare anser att de inte har tid att göra sambedömningar. Rektorn har uttryckt att han vill att de sambedömer men lärarna har inte uppfattat att han tydligt uttalat att de ska sambedöma. Dock finns ett systematiskt arbete med sk "lessons studies" som innebär att lärarna besöker varandras lektioner och diskuterar undervisningen och bedömningar efteråt. Det fanns tidigare samverkan med en annan skola i närheten angående bedömningsfrågor men denna samverkan har upphört sedan ett år. Rektorn uppger att en viktig prioritet är att få en likvärdighet när det gäller bedömningar och betygssättning inom skolan innan skolan arbetar vidare med andra skolor för att nå en ökad likvärdighet.

Engelska

Flera elever lyfter fram engelska som ett ämne där kunskapskraven är tydliga för dem eftersom lärare presenterar kunskapskraven återkommande under läsåret. Genom arbetet med matriserna blir bedömning och betygssättning tydliggjord för eleverna. Det finns dock, som tidigare nämnts, elever som inte förstår kunskapskraven i engelska.

Matematik

Eleverna upplever att matematik är ett ämne där det är tydligt hur man ska få bättre betyg. Det är enkelt att se vad man ska kunna – jobbar man på i boken så går det bra. Kunskapskraven har presenterats för eleverna någon gång men det mest centrala är hur det går på proven. En elev uttrycker om kunskapskraven "jag har ingen aning, jag bara jobbar på och det går bra".

Svenska

I ämnet svenska presenteras kunskapskraven vid flera tillfällen under läsåret för eleverna. Eleverna är förvissade om att kunskapskraven ligger till grund för

betygssättningen. Dock upplever de att det finns en kraftig övervikt på bedömningar på skriftliga arbeten som grund för betygssättningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolans lärare är förtroga med kunskapskraven och att dessa är styrande för deras bedömning och betygssättning. Dock bedömer Skolinspektionen att samverkan och sambedömning behöver utvecklas för att öka likvärdigheten vid bedömningar och betygssättning. Lärarna arbetar för att konkretisera kunskapskraven för eleverna och för sig själva. Därmed finns också en viktig förutsättning för att kunskapskraven ska vara styrande för lärarnas bedömning. För att veta att de tolkningar och konkretiseringar som görs av kunskapskraven är rimliga och i överensstämmelse med de nationella kunskapskraven är samverkan och sambedömning mellan lärare av stor betydelse. En förstärkt samverkan och tydlighet med förväntningar på att lärarna ska sambedöma skulle kunna öka likvärdigheten vid bedömningar och betygssättning.

1.3 Nyttjar läraren vid betygssättningen all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven och gör en allsidig bedömning av dessa kunskaper?

Här undersöks om läraren vid bedömning och betygssättning nyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Bland annat om lärarna använder sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Här undersöks också hur nationella prov används för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och som stöd för betygssättningen.

Av skolförordningen framgår att nationella prov ska användas som stöd för betygssättningen i grundskolan.

För att öka den tillgängliga informationen om elevers kunskaper i förhållande till kunskapskraven kan bedömningstillfällen vara av olika slag, till exempel praktiska arbetssituationer, klassrumsdiskussioner, rollspel, laborationer och prov. Varierade bedömningsformer är ett sätt att minska felkällors påverkan på bedömningar.

Allmänt

Nationella prov är tänkta att vara ett stöd i betygssättningen. Öllsjöskolan är utvald att vara med i den här kvalitetsgranskningen med anledning av skillna-

derna mellan resultat på nationella prov och slutbetygen år 2012. Även för 2013 är skillnaden markant mellan resultaten vid de nationella proven och slutbetygen i ämnena matematik och svenska vid skolan (se redovisad statistik i inledningen till denna rapport). Lärarna sambedömer till viss del nationella prov. De uppger att det varierar mellan de olika ämnena hur "heltäckande" de nationella proven är. I t ex engelska täcker proven en stor del av kunskapskraven. Därför väger de proven enligt lärarna tyngre vid betygssättningen än t ex proven i svenska som inte anses vara lika heltäckande i förhållande till kunskapskraven. Lärare uppger att för att kunna ha ett fungerande system med sambedömning av nationella prov så måste de ha tydligt anvisad tid för detta.

Varierande bedömningsformer är enligt Skolverket ett sätt att minska felkällors påverkan på bedömningen. Det är enligt Skolverket viktigt att alla elever oavsett erfarenhet, bakgrund och motivation får en rättvis chans att visa sina kunskaper och sitt lärande i relation till kunskapskraven. Lärarna vid Öllsjöskolan är medvetna om att det finns en slagsida åt skriftliga prov när det gäller bedömningar och att detta kan drabba elever orättvist. Flera lärare beskriver hur de därför försöker utveckla sitt arbete mot att genomföra kontinuerlig formativ bedömning på mindre avsnitt av undervisningen och också då ha andra bedömningsunderlag än skriftliga men att det är svårt att få tid att göra dessa bedömningar. De uttrycker också att det är svårt att arbeta med likvärdighet i bedömningarna om dessa inte bygger på skriftliga underlag.

Engelska

Nationella provet används enligt lärarna som ett viktigt underlag för betygssättning då det är mer "heltäckande" än proven i andra ämnen. Eleverna genomför en hel del muntliga uppgifter och tror att dessa bland annat ligger till grund för betygssättningen trots att de uppger att de sällan får respons på uppgifterna. Oftast blir responsen när det gäller muntliga uppgifter av kvantitativ karaktär som att eleverna ska vara mer aktiva. Lärare uppger att flera olika bedömningsunderlag används men att äldre elever inte är vana vid det och inte tänker på vissa uppgifter t ex muntliga diskussioner som underlag för bedömning. Detta kommer förändras med att yngre elever vuxit upp med det nya styrdokumentet där bedömning är ett naturligt inslag i all undervisning.

Matematik

I ämnet matematik var det en markant skillnad mellan ämnesprov och slutbetyg såväl 2012 som 2013. Lärare uppger att själva provsituationen kan vara stressande, att elever blir blockerade och att en del högpresterande elever tycker det är svårt med uppgifterna på nationella provet trots att de normalt skulle

klara motsvarande uppgifter enkelt. I ämnet matematik sambedöms de nationella proven i liten utsträckning.

De flesta eleverna upplever att det är prov som utgör grund för betygssättningen. De får poäng på prov så "man vet var man ligger". Lärare instämmer i att bedömningen huvudsakligen har varit grundad på provresultat men arbetar för att hitta andra bedömningsformer i ämnet, till exempel genom att koppla matematik till vardagslivet och hitta bedömningsgrunder utifrån matematiska samtal.

Svenska

Eleverna anser att bedömningarna i ämnet svenska i hög utsträckning utgår från skriftliga underlag. De gör muntliga uppgifter till exempel diskussioner, dramaövningar och retorikuppgifter men har inte uppfattningen att bedömningar görs eller dokumenteras på dessa. Lärare uppger att bedömningar görs av muntliga uppgifter men att de inte ännu förs in i systemet Edwise och därför inte är synliga för eleverna i samma utsträckning som bedömningar av skriftliga uppgifter.

I svenska uppger lärarna att de diskuterar bedömning av nationella prov och sambedömning genomförs av muntliga avsnitt av provet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Öllsjöskolan behöver utveckla mer allsidiga bedömningsunderlag för att se till att inte missgynna elever som har lättare för att visa sina kunskaper på annat sätt än skriftliga. Vidare behöver skolan utveckla samrättning av nationella prov så att det blir en rutin för samtliga ämnen att proven samrättas och sambedöms. Detta för att säkra likvärdigheten i bedömningen av nationella prov som ju är ett viktigt underlag i betygssättningen.

1.4 Hur arbetar läraren för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur lärarna arbetar för att eleverna ska känna förtroende för bedömning och betygssättning. Detta kan bland annat ske genom att låta varje elev få tillfälle att utveckla förmågan att bedöma egna och andras resultat. Här undersöks också hur lärarna kan förklara för eleverna syftet med de aktiviteter som sker, vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla samt på vilket sätt de ska få visa sina kunskaper.

Enligt läroplanen är skolans mål att varje elev utvecklar förmågan att bedöma sina och andras resultat. Skollagen anger att barn och elever ska ges inflytande

och kunna påverka utbildningen. Enligt Skolverkets allmänna råd bör lärare se till att eleverna förstår syftet med undervisningen och vilka kunskaper de ska ges möjlighet att utveckla samt hur de ska få visa sina kunskaper. Vidare anges att lärarna ska använda sig av effektiva rutiner och former för dokumentation som väl återspeglar elevernas kunskaper och ger grund för kommunikation av bedömning med elever samt inte innehåller integritetskänsliga uppgifter. Forskning och erfarenhet visar att elevernas förståelse av bedömning ökar om lärarna arbetar med kamratbedömning. Om lärarna använder strukturerade metoder för att försäkra sig om att eleverna uppfattar undervisningens syfte och de uppgifter de ska genomföra ökar elevernas möjligheter att tillägna sig kunskap.

Allmänt

Det finns på Öllsjöskolan en medvetenhet om vikten av att låta elever se hur bedömningar görs på andra elevlösningar än den egna för att kunna förstå hur kvaliteter kan bedömas i de olika ämnena. Lärare beskriver också hur de arbetar för att finna sätt att synliggöra kvaliteter i andras elevarbeten för eleverna. Beprövad erfarenhet visar att kamratbedömning är ett sätt att tolka och utveckla kunskaper och också att förstå kvaliteter i egna och andras arbeten. Eleverna vid Öllsjöskolan uttrycker generellt stort förtroende för lärarnas betygssättning ibland på grund av att eleverna är väl insatta i grunderna för bedömning och betygssättning och att lärarnas bedömningar överensstämmer med elevernas förståelse för dessa grunder. Ibland uttrycker elever att de känner förtroende för betygssättningen för att de litar på sina lärare och upplever dem som pålitliga och professionella personer. Elever säger att de alltid kan få betygen förklarade om de inte förstår varför de får ett visst betyg. Dock förstår de inte alltid hur de ska kunna arbeta för att få ett högre betyg. Lärarna presenterar inte någon uttalad metod för att försäkra sig om att eleverna förstår de uppgifter de ska genomföra. Beprövad erfarenhet visar att det kan vara till fördel för att försäkra sig om att eleverna förstår genom att använda sig av en strategi för eleverna att signalera då de inte förstår (t ex "trafikljusmetoden").

Engelska

Eleverna uttrycker förståelse för varför de fått sina respektive betyg i ämnet. Någon blev förvånad men fick en begriplig förklaring till det satta betyget av läraren. Dock är de osäkra på vad olika kvaliteter står för i ämnet engelska och lärarna använder alltför sällan kamratbedömningar eller andra metoder som skulle kunna konkretisera vad kvaliteter betyder i ämnet.

Matematik

Även i ämnet matematik uttrycker eleverna förtroende för den bedömning och betygssättning som görs. Kamratbedömning eller andra metoder för att konkretisera kvaliteter i ämnet genomförs enligt eleverna inte. Betygssamtal, där det betyg eleverna kommer få presenteras av läraren, genomförs varje termin och eleverna uttrycker förtroende för att läraren vet vad han gör och sätter rättvisa betyg.

Svenska

I ämnet svenska används en form av kamratbedömning kontinuerligt i skrivandet då klasserna arbetar med så kallad processkrivning där respons från kamrater är ett inslag i arbetet. Eleverna har också arbetat med Skolverkets kommentarmaterial där det finns moment som ska synliggöra kvaliteter i bedömningar. Eleverna relaterar till detta arbete och skulle önska att de fick fler tillfällen att arbeta med den typen av synliggörande av kvaliteter och hur dessa kan bedömas. Eleverna uttrycker att de har förtroende för de betygen de får i ämnet svenska.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att flertalet av de elever som deltagit i granskningen vid Öllsjöskolan har förtroende för den bedömning och betygssättning som görs. Skolan skulle dock kunna komma längre genom att arbeta med metoder för att synliggöra kvaliteter i elevernas kunskaper till exempel genom att utvidga arbetet med kamratbedömningar och självbedömningar.

2 Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

2.1 Hur ger rektor stöd till enskilda lärare och stödjer lärares samarbete om bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektorn arbetar för att stödja lärarna i deras arbete med att bedöma elevernas kunskaper samt hur rektor tar ansvar för att betyg sätts enligt bestämmelserna.

Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får relevant kompetensutveckling. Skolverkets allmänna råd anger att lärare tillsammans regelbundet bör analysera och diskutera hur olika elevprestationer bedöms i förhållande till kunskapskraven. Rektor bör stödja lärarna i detta arbete genom att tillsammans med dem utveckla gemensamma former och rutiner för att utvärdera elevernas kunskaper. Vidare bör rektor skapa förutsättningar för och

stödja lärarna i arbetet med att utveckla effektiva former och rutiner för dokumentation.

Rektorn vid Öllsjöskolan är engagerad i frågor som berör bedömning och betygssättning och har skapat förutsättningar för att utveckla arbetet med de här frågorna genom att t ex avsätta tid för ämnesgruppsmöten, kompetensutveckling och arbete med "lesson studies". Trots de insatser som genomförts och de förutsättningar som rektor skapat för att stödja lärarna i arbetet med bedömning och betygssättning anser rektorn att betygssättningen inom skolan inte är likvärdig. Bland annat anser han att arbetet med sambedömningar behöver utvecklas. Lärarna menar att det är viktigt att rektorn tydligt uttrycker vad och hur skolan ska gå vidare när det gäller bedömning och betygssättning. De menar också att det är viktigt att rektorn tydliggör förutsättningarna för lärarna för det arbete som krävs kring de här frågorna. Lärarna uttrycker uppfattningen att rektorn tror att de gör mer än vad de gör inom området och att han måste vara tydligare med vad han kräver att lärarna ska göra, till exempel avseende sambedömningar och kamratbedömningar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att rektorn vid Öllsjöskolan behöver tydliggöra vilka förutsättningarna är för att lärarna ska kunna samverka kring bedömnings och betygsfrågor. Kommunikationen mellan rektor och lärare behöver utvecklas så det klart framgår vad tiden ska användas till och vilka områden som ska prioriteras.

2.2 Hur arbetar skolan i sitt kvalitetsarbete med frågor rörande bedömning och betygssättning?

Här undersöks hur rektor tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till nationella mål och om lärarna systematiskt och kontinuerligt utvärderar i vilken mån de bedömnings- och dokumentationsformer som används är ändamålsenliga.

Enligt skollagen ska kvalitetsarbete på enhetsnivå genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Rektorn ansvarar enligt läroplanen för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Enligt Skolverkets allmänna råd bör rektorn tillsammans med lärarna systematiskt och kontinuerligt följa upp och utvärdera de rutiner och former för dokumentation som används så att de är effektiva och

ändamålsenliga för ett systematiskt kvalitetsarbete. Rektorn bör skapa rutiner för hur kvalitetsarbetet ska bedrivas på enheten.

Vid Öllsjöskolan pågår ett kvalitetsarbete där utgångspunkten bland annat är att följa upp de uppnådda kunskapsresultaten. Detta görs i ett perspektiv från förskoleklass till årskurs 9 för att identifiera vilka åtgärder som behöver vidtas för att öka måluppfyllelsen. Lärarna uppger dock att de saknar en tydligare kommunikation med rektorn om måluppfyllelsen och vilka slutsatser som kan dras av den. Arbetet med formativ bedömning är ett av de områden som rektorn lyfter fram där kvalitetsarbetet behöver utvecklas ytterligare. Frågan om vilka elever som nås av den formativa bedömning lärarna genomför och hur skolan ska nå de elever som inte nås av denna bedömning har inte varit föremål för diskussion och utveckling. Inte heller har frågan om hur formativ bedömning kan användas på ett mer allsidigt sätt, till exempel som underlag för utveckling av undervisningen varit föremål för kvalitetsarbetet.

När det gäller nationella prov och deras betydelse för att identifiera utvecklingsområden så framkommer det att lärarna och rektorn inte fullt ut har analyserat resultaten på individnivå eller var skolan hamnar i den officiella statistiken då resultat vid nationella ämnesprov jämförs med betygsresultat. Det finns stora skillnader mellan betygen och resultaten vid nationella prov i några ämnen. Skolan har haft ett ganska litet elevunderlag vilket medför att varje elev ger stort utslag i statistiken. Men lärare och rektor känner till exempel inte till att, eller varför, ett antal elever höjt sina betyg med två eller tre betygssteg mellan nationella prov och betygssättning. Resultaten vid nationella prov skulle i högre utsträckning kunna tjäna som ett av flera redskap i kvalitetsarbetet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att kommunikationen mellan rektor och lärare behöver utvecklas för att det ska bli tydligare vad skolan ska prioritera i det kommande utvecklingsarbetet. I skolans kvalitetsarbete behöver den formativa bedömningen som genomförs på skolan vara ett av redskapen för att identifiera hur undervisningen kan utvecklas mot en högre måluppfyllelse. Vidare behöver skolan förvissa sig om att de dokumentationsformer (som till exempel Edwise) skolan använder är ändamålsenliga och når samtliga elever. Resultaten vid nationella prov behöver i högre utsträckning analyseras och användas i utvecklingsarbetet.

Syfte och frågeställningar

Skollagen anger allmänna bestämmelser om betygssättning. I skolförordningens 6 kapitel och i gymnasieförordningens 8 kapitel finns bestämmelser om betygssättningen i grund- respektive gymnasieskola. Rektor har ansvar för att betygssättning sker enligt skollagen och andra författningar. Skolverket förordar att lärare kontinuerligt analyserar de kunskaper som elever visar utifrån vad som behandlats i undervisningen. Lärarna behöver också använda sig av ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt. Skolinspektionen framhåller i en forskningsöversikt den formativa bedömningen samt kollegiala samtal om mål, värderingar och bedömningar av resultat som framgångsfaktorer. Olika gransknings- och tillsynsrapporter samt utvärderings- och forskningsrapporter visar att det är oklart på vilka grunder bedömningar görs och betyg sätts.

Denna kvalitetsgranskning syftar till att bedöma likvärdighet och kvalitet i betygssättningen i ett antal grund- och gymnasieskolor. Granskningen fokuserar på betygens avspeglning av elevernas kunskap och hur skolorna använder de nationella proven för att styra sin betygssättning mot ökad likvärdighet inom ämnena engelska, matematik och svenska.

De centrala frågeställningarna är:

- Beslutar lärare om betyg med utgångspunkt i de krav som anges i styrdokumentet?
- Skapar rektor förutsättningar för kunskapsbedömning och betygssättning enligt styrdokumentet?

Metod och material

Projektet har i huvudsak använt dokumentstudier och intervjuer för att få underlag för att besvara projektets frågeställningar. Dokumentstudier har gjorts av offentlig statistik avseende de ingående skolornas resultat i form av betyg och resultat på nationella prov. Även dokument från de representerade skolorna har studerats, bland annat en av rektor upprättad verksamhetsredogörelse. Andra dokument från skolorna som har studerats är exempel på underlag vid olika bedömningstillfällen och dokumentation om elevers kunskapsutveckling.

Vid varje skolbesök har intervjuer genomförts med elever i årskurs 9 alternativt elever i gymnasieskolan (både individuellt och i grupp), lärare (både individu-

ellt och i grupp) samt rektor. Besöken har avslutats med en återkoppling till rektor och lärare kring inspektörernas preliminära bedömningar.

Vid Öllsjöskolan intervjuades, förutom skolans rektor, 11 elever och 7 lärare.

Skolinspektionens omrättning av nationella prov

År 2013 har Skolinspektionen omrättat 31 800 elevlösningar av nationella prov på delprovsnivå från 461 skolor. Ett slumpmässigt urval av elevlösningar gjordes vid omgång 4 bland de obligatoriska proven i grundskolan och gymnasieskolan. Proven omfattar ämnena svenska/svenska som andraspråk för årskurs 6 och ämnena engelska, matematik, svenska/svenska som andraspråk och de naturorienterande ämnena biologi, fysik och kemi i årskurs 9. I gymnasieskolan omfattar urvalet kursproven i engelska 5, matematik 1a, 1b och 1c och svenska 1/svenska som andraspråk 1. Urvalet genomfördes på ett sådant sätt att erhållna resultat skulle vara representativa dels på nationell nivå per ämne och årskurs, dels på skolnivå för de utvalda skolorna ämnena engelska, matematik och svenska/svenska som andraspråk i årskurs 9 i grundskolan och gymnasieskolan.

490 skolor kontaktades och ombads skicka in kopior av rättade elevlösningar till Skolinspektionen. Den ursprungliga rättningen och annan information som kunde leda till identifiering av enskilda elever togs bort. Drygt 140 ämnesutbildade och erfarna lärare kontrakterades för att rätta om proven. Resultat från omrättningen jämfördes med skolans ursprungliga rättning.